

Tas Latweefchu draugs.

1839. 31 August.

35ta lappa.

T a u n a s s i n n a s.

Is Peterburges. Augsti zeenigs Keisers 15tâ August lihds ar wezzaku dehtu irr aisbrauzis us Boro-dino dsikâ Kreewu semmê, tur schinnî gaddâ sawu kaxxa-spehku pahrraudsiht.

Is Londres. Wisseem ihsten kristigeem zilwekeem par leelu preeku tee wahrdi buhs, fo Calenderu jauna kehneene 15tâ August leelâ runnas-deenâ wissu sawu augstu teefas-kungu preekschâ irr teikuse, fohlidama, ka winna arri us preekschu ne mitteschotees wissus kristigus waldineekus pasaulê us to skubbinahst, jo deenas jo zeetaki fabeedrotees, to grehku: mohru zilwekus patai-siht par wehrgeem un pahrdohst, pa wissam no pasaules isdeldeht.

Is teem peeminneschanas raksteem kahda Widsemneeka swescha semmê buhdama.

Padebbeschi apnehme to mahju un to pilssehtinu, fur mehs, us ta leelzella, fo sanz Simplon, par augsteem Schwizzeru kalneem, ruddens-laikâ us Italiu eedami, par nakti bijam gullejuschi. Jo semmaki tas skaisst plats leelzelsch, ap kalneem grohsidamees, wehsâ rihâ no padebbescheem muhs wedde us leiju, jo wairak migla ischlihrahs un aiswilfahs pa kalnu starpahm, un filta faule no fillahm debbesim spihdeja us tumschafkeem kastanu un kupleem Wahzsemmes lasdu-fohkeem, atspihdedama no stahweem, augsteem klints-skrasteem un apsniguschahm, kâ ar fudraba zeppurehm apsegtahm galwahm dauds tuhkstosch pehdu augstu kalnu. Schurp un turp uppes no puttahm baltas, kâ peens, ruhkdamas par alminu almineem nogahsahs eelsch melneem besdibbeneem. Af Kungs un Deews, zil warreni un brihnuma-pilni irr tawas raddischanas darbi! Zil dauds skaisstaki wehl tee darbi, kurreus tu zaur Jesu Kristu, tawu mihtu Dehtu, zilwela eelschligâ firds-pasaulê pastrahdaji, fur taws Deewa meers eelsch apschelotas dwehseles walda, un spehki tahs muhschibas tohp manniti!

Ap pufsdeenu no kalneem bijam laukâ. Us seklakahm leijahm, kâ ar sakku dekti apklahthahm, ar seenu tikke strahdahs; lohpi gannijahs, ar pulsteneem pee fakla appaksch wezzeem kupleem fohkeem, un fur lihdsenaka semme, tur wissi tihrumi ar muhlbehf-fohkeem — kurrea lappas sihschu-tahrpeem par barribu — apstahditi; wihna-sihgias, smaggas no fillahm un dseltanahm ohgahm, no weena

Kohka us ohtru steepjahs, pa appakfchu auge Turku-fweefchi, zitti falki, zitti ar refnahm dseltanahm galwahm, zitti jau nogreesti. Pilniba wiffur; fahdschi un pilsfehinas, zitta pee zittas, wiffi leelzelli pilni no preezigeem zetta-gahjeem, ar farkanahm, melnahm, sillahm drehbehm, labbu-deenu dohdami, fawus apkrautus ehsetus dshidami, jeb paschi nastu us galwas nehfadami.

Kahdas deenas kaweamees pee ta Garra-esera mallahm un us winna falahm, fur jau lohshbehu-, mirtu- un fitrohnu=kohki dahrsôs redsami. Kalni, augstaki un semmaki, welkajs ap scho jauku eseru; wiffur wihna-dahrsi pa pilnam, wihges=kohki apehno daschu mahjinu; leelas muifchas un pillis ar plakkaneem jumteem, pilsfehinas ar balteem augsteem tohrneem, fâ frohnis, apnemim to saklainu uhdens-speegeli, ka gan drihs azz ne panefs wiffu scho spohschumu usluhkohk. Us weena pakalna ne tahl no mallas, fur leelzelsch wedd garram, pee tahs pilsfehinas Arona, no warra isleeta bilde weena wezza bifapa: Kahrl Borrromeo, 112 pehdas augsta, is kupleem kohkeem, fâ mehrens basnizas tohrnis, flattahs pahre to eseru pahri. Schinni bildê pa treppehm warr eefahpt eefschâ; ta grammatina, fo turr rohka, irr 6 pehdas garra, un eefsch winna deggona zilwefs labbi warr fehdeht. No appakfch-galla fcha esera us wifsnotak lihdsenu semmi, taifnis leelzelsch par pufsdeenu aiswedd us to galwas-pilsfehntu, fo fauz Mailand, jeb ihsteni falkohk: Milano.

Tas Schwizzeru jauneklis, kas mums par kutscheru bija, ne pasinne to ihstenu zellu, pa kurren no schahs pusses jabrauz pilsfehntâ eefschâ, tapeh; papreeksch pee weeneem fkaisteem wahrteem peebrauzam, fur wehl ne bija fauts zauri braukt, tapeh; ka wehl ne bija gattami, faut gan Sprantschu Feifers Napoleon to jau bija eefahzis lift buhweht. Tad ar leelu riakti pilsfehntai brauzam apfahrt un pa dauds eelahm, kamehr tiffkam pee ta namma, fur kohrteli nehnam. Tanni wakara duffejam no muhsu garra zetta. Ohtra rihtâ dabujam prahtigu waddonu, kas pa wiffupreeksch muhs wedde us to brihnischki leelu un fkaistu basnizu. Ne wifs tahli no muhsu mahju-weetas, pa labbu rohku no tahs eelas, fur gahjam, zaur kahdu welwi, ta fâ Nihgas semmes-wahrtds, bij jaeet zauri un redsi, tad us weenu reisi wiffa ta augsta basniza stahweja mums preeksch azzim, ittin fâ kahds flunstigi fataishts kalns, no appakfchas lihds angfchu, fâ sneegs, no tihra balta marmora-akmina, wifsapfahrt ar ne-isskaitamahm iskaltahm tahda pascha akmina bildehm, un wifspahri isbuntehts ar trellineem un puschkeem. Mugschâ no jumta 98 tohrni, tif part balti, no ta pascha akmina zellahs gaisâ, fakra tohrna gallâ leela apustuta jeb engela bilde un tas augstakais tohrnis, us kurren pa 620 akminu-fohleem usfahpam, nefs fawâ gallâ to apselticu bildi tahs Pestitaja mahtes: Martas. Us pascha jumta par to baltu marmoru wifsapfahrt ar akmina-trellineem, fâ ar fehntu apnemtu, bes bailehm tahli warr apfahrt stahgahrt. Plattas akmina treppes schurp un turp wedd us angfchu, us leiju, fâ no weena pagalmja us ohtru, un starp teem dauds tohrneem, fâ pa kahdu meschu, drihs warretu apmalditees, kad to leelako tohrni par sihmi ne nemtohs. No angfchenes semmê luhkojohk, tee zilwefi us eelahm israhdahs fâ fludras, wiffa pilsfehnta ar fawahm eelahm un wahrteem, un ta Lombardias semme, wifsapfahrt

plaffana fà galbs, pilna tihrumu, un leelzelli, ar lohkeem apstahditi, iswedd us ne-issfaitameem fahdscheem un pilsfehthalm. Prett seemela puffi ta fillu kalnu strehke tahlumâ welkabs, fà augsti muhri, un par scheem tas augstakais par wifseem, ar balthalm leddus-galwahn, fo fauz; Monte-Rosa.

Eekschpuffè ta basniza 300 sohltus garra, 4 strehkes afminu stabbu, no kurreem kattris 20 sohltus rinkl apfahrt resnumâ, steepjahs us augschu un nefs to 232 pehdas augstu afmina welwi, fas no ta pascha balta marmora, fà pulku-pinnuns, pa dseltanahm un pasarkanahm lohgu-glahsehm no faules apspihdehts, isleekabs, fà no nodedsinaras dselses buhtu taifihes. Pats leelais altara-galbs, ar pulku eedegtahm swezzehm, no tihra sudraba, wifsapfahrt ar sudraba bildehm iskalts. Us abbahm puffehm preeksch scha altara diwas leelas kanzeles weena prett ohtru, kur kattrâ woi 10 mahzitajeem buhtu deesgan ruhmes stahweht. Paschâ altara preekschâ, eeksch ta raiba afmins kulla leels kantehts zaurums ar tihflu no dselses drahtes aplahis, pa kurru warr skattihht kahdâ pagrabbâ, jeb masâ basnizina; jo tur appakschâ atkal mass altaris, us kurra stahw tee kauli ta pascha par swehtu nosaukta bissapa Borroneo sudraba sahrkâ noglabhati. Augschâ ap to kantehto zaurumu ais masas fehtinas tee laudis zekhs gulledami, peeluhds Deemu jeb tohs swehtus kaulus, un usmett naudu us to drahtes tihflu, kurru tee preesteri un basnizas fullaini pehz atkal kalassa.

Ahrâ filtâ laikâ gabjeji peekussufchi, wehsâ basnizâ labbi warreja atpuhstees. Meers un kluffiba wissur; jo lai gan schurp un türp zilweki staiga, zits zekhs gulledams eeksch luhgschanahm, tur weens pulks to missu klausidams, fas tanni puffè irr ta ihstena Deewa kalposchana; ap to paschu laiku kahds pulks pee behrnu kristischanas; atkal pee zitta masaka altara (jo tahdu irr dauds pa wissu basnizu) kahds lihks nolikts, tohp apdseedahs; tomehr weens darbs ohtru wiss ne kawe, winnu tahlumâ gan drihs ne warr dsirdeht.

Tur sehdejam un brihnodamees apstattijam un apdohmajam wissu scho warren skunstigu darbu. Zeescham, baggata, jauka semme, skaista pilsfehtha, gohdi-bas-pilns Deewa nams! Bet woi tad tanni paschâ arri gan walda tas ihstens, pateefigs Deewa gohds? Woi tad eeksch tahdahm til breefnigi isbuntehtahm ehkahn ween winsch walda? — Kas irr schahs augstas, pasarkani spihdedamas pulku-welwes? Woi no turreenes nahf ta ihstena Deewa raffa ta Swehta Garra us teem zekhs gulledameem grehzieneekem? Kas irr schis swezzu pulks, atspihdedams no sudraba un selta us wisseem scheem altareem? Kas irr schahs preesteru-klannischanas, wihraku-swehpinaschanas, pulkstenu-skandinaschanas, krusu-meschanas?! Kur irr ta dsihwa Deewa skaidrais wahrds, ta spehku-pilna bals no ta krusa Kristus, fas fabersch tahs zeetas, pazell tahs nolohzitas, dseedina tahs satreektas firdis? Kur irr ta falda garriga smaracha tahs dsihwibas us dsihwibu? Ne sinn, woi appaksch schahm spohschahm welwehm, no schahm plattahm kanzelehm ta kahrodama firds wissu to dabbucu, kaut arri saprastu to swefschu wallodu! Bet gan drihs islikkabs, irr fà tad to wahrdu: Mariu, jeb kahda nomirruscha swehta wairak daudsinaja, ne fà to wahrdu ta muhschiga Deewa.

Mu, lai patur fawu ahrigu gohdibu un spohschumu. Mums ta firds atpakkal dohmaja us to lai gan dsestraku tehwu = semmi, ar tahm paslifikahm Deewa - buhdinahm, ar to pasemmigaku glihtumu; bet redsi, mihslestibas = fadraudsfchanâ tur pee mums fehsh fabrahtotas dwehseles un apdseed tohs leelus Deewa schelastibas = darbus, un is tahs grahmatas, par wissahm grahmatahm, wezzeem un jauneem pasihstamas, atskann ta faulschana ta labba ganna: "Nahzeet schurp pee mannim, wissi, kas juhs behdigi un grubstirdigi essat, — mahzaites no mannim, es esmu lehnprahtrigs un no firds pasemmigs; tad atraffeat juhs atweeglofchanu juhfu dwehselehmi!" — Ta semme irr wissur ta Kunga; bes behdahm un raisehm naw ne kahda. Lai Deews dohtu, ka taisniba, meers un preeks eefsch Swehta Garra arri ta patt wissur walditu, un ka ta mihslestiba Jesus Kristus, grehtus deldedama, wissur tahs behdu affaras pahrwehrtitu par preezas = elji!

Lee zella = gahjeji, wehl daschu zittu jauku darbu apluhkojuschi un brihuo = damees par to weiflumu, so Deews zilweku rohahm dewis, pehz kahdahm deenahm pazehle fawas kahjas un atkal greesahs prett seemeta pussi, no kurrenes atnahkufuschi. "Kungs, us tawu peeminneschanu stahw muhsu dwehseles eefahroschana." (Esaij. 26, 8.): "Pee ta tas putnis weenu nammu atraddis, un ta besdeliga fawu ligdu." (Dahw. ds. 84, 4)

L.

Sinna, zil naudas 29. August = mehn. deenâ 1839 eefsch Rihges maksaja par daschahm prezzehm.

Par	Maksaja:	Subr. nauda.		Par	Maksaja:	Subr. nauda.	
		Rb.	K.			Rb.	K.
1 puhru rudsu, 116 mahrziaus smaggu		1	25	1 pohdu (20 mahrzineem) wassu		7	—
— meeschu, 100 mahrzin. smaggu		1	—	— tabaka		—	65
— kweeschu, 128 mahrzin. smaggu		1	80	— sweesta		2	50
— ausu		—	65	— dselses		—	75
— firnu		1	50	— linnu, frohna		2	—
— rupju rudsu = miltu		1	25	— brakka		1	80
— bihdeletu rudsu = miltu		1	80	— kannepu		—	90
— bihdeletu kweeschu = miltu		3	—	— schfihitu appinu		3	—
— meeschu = putraimu		1	50	— neschfihitu jeb prezzes appinu		2	—
— eefala		1	10	— muzzu filku, eglu muzzâ		8	50
— linnu = fehklas		3	—	— lasdu muzzâ		9	—
— kannepu = fehklas		1	25	— smalkas fahls		4	30
1 wesumu feena, 30 pohdus smaggu		3	—	— rupjas baltas fahls		4	50
barrotu wehrschu gaku, pa pohdu		1	20	— wahti brandwihna, pussdegga		6	50
				— — — — — diwdegga		8	50

Lihds 29. August pee Rihges irr atnahkufuschi 1433 fuggi un aisbraufuschi 1513.

Brihw drikketh. No juhrmassas = gubernementu augtas waldischanas pusses:

Dr. C. E. Napier sky.